

The article deals with the conditions for effective learning special subjects future trainers neinzhenernyh specialties in higher education who are preparing to become manager of lower, middle and senior management units with modern agricultural production..

Teaching and studing, principles scientific character, humanizm, democratizm, progressive and continuos of educational process.

Выявлены условия необходимые для эффективного усвоения специальных дисциплин будущими специалистами неинженерных специальностей в высших учебных заведениях, которые готовятся стать менеджерами низшего, среднего и высшего звена управления современным сельскохозяйственным производством.

Преподавание и изучение, принципы научности, гуманизма, демократизма, поступательности и непрерывности в процессе обучения.

УДК 378.147.88

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЗЕМЕЛЬНИЙ КАДАСТР»

О.М. Нагорнюк, кандидат с.-г. наук, доцент,
Н.М. Грицишин, слухач педагогічного факультету

Розкрито методику проведення практичних занять з дисципліни «Земельний кадастр» на прикладі ВП НУБіП України «Боярський коледж екології і природних ресурсів»

Практичне заняття, методика проведення, індивідуальний підхід, фронтальне опитування.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Перед викладачами вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації поставлені завдання щодо оволодіння сучасними методичними підходами та знаннями з методики викладання, опанування навичками з розробки методичного забезпечення навчальної дисципліни, впровадження у навчальний процес новітніх методик та інноваційних технологій.

В рамках цих завдань та оволодіння методикою проведення практичних занять з навчальної дисципліни на інноваційній основі є досить актуальною проблемою, що потребує вирішення та впровадження у навчальних процес ВНЗ I-II рівнів акредитації.

Обов'язковий компонент процесу навчання у вищій школі – лабораторно-практичні заняття, призначені для поглибленого вивчення тієї чи іншої дисципліни. Термін "практичне заняття"

включає також такі види занять, як лабораторна робота, семінарське заняття, практикум. Аудиторні практичні заняття відіграють провідну роль у формуванні навичок та застосуванні набутих знань. Практичні заняття логічно продовжують роботу, розпочату на лекціях. Усі форми практичних занять призначені для відпрацювання практичних дій [3].

Мета статті – висвітлити сучасні методичні прийоми щодо проведення практичних занять з навчальної дисципліни «Земельний кадастр», визначити структуру їх проведення з використанням інноваційних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методи проведення навчальних занять є предметом наукових досліджень багатьох науковців та вчених. Цією проблемою займалися Аксьонова О.В., Ковальчук Г.О., Косаріна В.П., Ніколаєнко С.М., Пироженко Л.В., Полузір В.І., Пометун О.І., Ротова Т.О., Сердюк О.М., Ушакова Н.М. тощо.

Виклад основного матеріалу. Значне місце в системі підготовки техніків-землевпорядників посідають практичні заняття. Головне завдання якого є закріплення, переведення у довготривалу пам'ять теоретичних знань, формування навичок і вмінь з тієї чи іншої навчальної дисципліни, оволодіння апаратом досліджень. Професійна підготовка студентів значною мірою реалізується на практичних заняттях [1, 3, 4], що проводять в аудиторіях, обладнаних необхідними технічними засобами навчання, обчислювальною технікою.

Практичні заняття мають бути різноманітними. Якщо студенти зрозуміють, що всі їх навчальні можливості вичерпані, то різко знизиться рівень мотивації. Необхідно організовувати практичні заняття так, щоб студенти відчували зростання складності завдань, що зумовлювало б позитивні емоції від власного успіху в навчанні, сприяло б творчості, пошукам.

Важливе значення в процесі практичних робіт мають індивідуальний підхід і продуктивне педагогічне спілкування. Студенти повинні отримати можливість розкрити і виявити свої здібності, свій потенціал. Тому при розробленні завдань і плану практичного заняття слід враховувати рівень підготовки та інтереси кожного студента групи, виступаючи в ролі консультанта, не пригнічувати самостійності та ініціативи студентів.

Викладач завчасно готує необхідний методичний матеріал – тести для виявлення рівня оволодіння відповідними теоретичними положеннями, набір завдань різного ступеня складності та індивідуальні роботи для практичного виконання студентом.

Єдиної методики проведення практичних занять не існує, кожен навчальний заклад використовує власні розробки. Однак основних положень дотримуються всі.

В цілому на заняття відводиться 80-90 хвилин загального часу. Проводять практичне заняття переважно у такій послідовності:

- 1) вступне слово викладача (організаційна частина);

2) пояснення незрозумілих студентам питань (перевірка домашнього завдання, мотивація учбової діяльності);

3) запланована практична частина (повідомлення теми, плану заняття і мети роботи, ввідний інструктаж, самостійна робота і поточний контроль);

4) завершальне слово викладача (видача домашнього завдання, заключна частина).

Для кожного практичного заняття надзвичайно важливою є вступна частина (2-3 хв.). Чим вона динамічніша, тим швидше студенти налаштуються на сприйняття нової дисципліни і будуть готові до творчої роботи. Важливе нагадування основних вимог, правил на занятті, оголошення завдання на наступне заняття з короткою аргументацією. Це слід робити з огляду на те, що на початку заняття студенти уважніші й сконцентрованіші.

Викладач нагадує студентам мету і завдання заняття, визначає форми роботи на занятті, час на проведення окремих видів роботи, тобто надає заняттю конструктивно прагматичного характеру, зацікавлює аудиторію.

Іноді практичні заняття починають з короткого узагальнення найголовніших теоретичних положень, які повинні слугувати вихідним моментом в роботі студентів (3-5 хв.). Найчастіше це робить викладач, оскільки визначити найважливіше, точно сформулювати теоретичні положення або охарактеризувати методи роботи студенту не завжди вдається. Однак деколи таке узагальнення доручають робити студентам, заздалегідь попередивши їх про це.

Після узагальнення викладач повинен дати відповіді на окремі теоретичні запитання, які виникли в студентів у процесі підготовки до заняття. Важливо, щоб цей процес не затягнувся. Викладач у такому разі може також запропонувати студентам звернутися до підручника, навчального посібника, перенести пояснення на консультацію. Дії викладача залежать від складності питання, наявності літератури (7-12 хв.).

Після висвітлення теорії питання переходять до власне практичного заняття (50-60 хв.). Зазвичай з кожної теми лекційного курсу на практичні заняття виносять індивідуалізовані теми комплексного характеру, які, з одного боку, дають змогу студенту ширше застосувати здобуті знання, а з іншого – підготуватися до самостійного виконання домашнього завдання. Для викладача такі комплексні завдання слугують також способом перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу студентами.

Однак, індивідуалізуючи завдання, викладач має встановити певний середній рівень, який би відповідав завданням вищої школи і безперервно від заняття до заняття в міру педагогічної доцільності зростав. При цьому студент повинен відчувати крок за кроком підвищення рівня своєї підготовки. В іншому разі практичні заняття будуть йому нецікавими. Індивідуалізуючи завдання, необхідно зберігати цілісність системи практичних занять, їхній взаємозв'язок і послідовність, розглядати їх як єдине ціле, підпорядковане змісту лекцій. Кожне заняття має являти собою тематично завершену ланку

навчальної програми.

Враховуючи, що на підведення підсумків заняття потрібно 3-5 хвилин, викладач може заздалегідь спланувати час на розгляд кожного питання, проблемних завдань, вправ, ситуацій, тобто дотримуватися регламенту, що дисциплінує студентів, привчає до економії часу. Відсутність регламенту руйнує схему заняття, призводить до втрати логіки, взаємозв'язків.

Враховуючи вищенаведене наведемо приклад проведення практичного заняття з дисципліни «Земельний кадастр» на тему: «Визначення площ і середньої урожайності основних сільськогосподарських культур та валових запасів гумусу, калію та фосфору. Складання шкал бонітування ґрунтів по урожайності сільськогосподарських культур».

УЧБОВО-МЕТОДИЧНА КАРТА ЗАНЯТТЯ № 20

Дисципліна Земельний кадастр

Тема Визначення площ і середньої урожайності основних сільськогосподарських культур та валових запасів гумусу, калію та фосфору. Складання шкал бонітування ґрунтів по урожайності сільськогосподарських культур.

Тип, вид заняття практичне заняття

Мета заняття (дидактична) Вивчити порядок проведення бонітування ґрунтів починаючи з визначення основних діагностичних ознак (природних –валовихзапасів гумусу, економічних – урожайність основних сільськогосподарських культур) і їх середніх значень.

Матеріали та обладнання табличні дані валових запасів гумусу, калію, фосфору, урожайності, плани, карти ґрунтів тощо.

МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ

Предмети, які забезпечують (теми) основи ґрунтознавства та геології, основи сільськогосподарського виробництва, управління земельними ресурсами.

Предмети, які забезпечуються (теми) дипломне проектування

ЗМІСТ І ХІД ЗАНЯТТЯ

№ елемента	Елементи заняття, методи навчання і матеріали забезпечення навчання	Доповнення, зауваження, тривалість
1	2	3
I	Організаційна частина	3 хв.
	Привітання, перевірка присутності студентів	
II	Перевірка домашнього завдання	7 хв.
	Перевірка готовності студентів до практичної роботи:	
	1. Що таке бонітування ґрунтів?	
	2. Які критерії бонітування ґрунтів?	
	3. Що є об'єктом і предметом бонітування?	
	4. Яка послідовність визначення показників бонітування ґрунтів?	
	5. Які є види шкал бонітування.	

1	2	3
III	Повідомлення теми, плану заняття і мети роботи	7 хв.
	Тема: Визначення площ і середньої урожайності основних сільськогосподарських культур та валових запасів гумусу, калію та фосфору. Складання шкал бонітування ґрунтів за урожайністю сільськогосподарських культур.	
	План заняття:	
	1. Визначити площі посівних сільськогосподарських культур на агропромислових групах ґрунтів.	
	2. Визначити середню урожайність сільськогосподарських культур по агропромислових групах ґрунтів.	
	3. Скласти таблицю, яка характеризує ґрунтові різновиди за валовими запасами гумусу, калію, фосфору.	
	4. Визначити бали по агропромислових групах ґрунтів, прийнявши за 100 балів найвищий показник для кожного ґрунтового різновиду.	
	Мета: Навчитися визначати бали бонітування ґрунтів, складаючи шкали бонітування та виконувати інші необхідні для цього розрахунки.	
IV	Ввідний інструктаж	6 хв.
	Виконання цієї роботи надасть можливість логічно мислити при визначенні основних показників, за якими проводиться бонітування ґрунтів; порядок проведення бонітування і визначення балів бонітування і відображення їх на планово-картографічному матеріалі. Це вам допоможе краще зрозуміти і осмислити наступні розділи при вивченні дисципліни «Земельний кадастр».	
V	Самостійна робота і поточний контроль	50 хв.
	Самостійна робота студентів полягає в наступному:	
	1. Використовуючи загальну площу агрогрупи ґрунтів, запропорцією виконуємо обчислення по кожній агрогрупі і культурі.	
	2. Урожайність по кожній культурі на агрогрупах ґрунтів складає умовно – $K + U$, де $K = 0,05 n$ (n - порядковий номер студента), U – урожайність.	
	3. Урожайність на сортоділянках (X) по кожній культурі визначаємо, як середнє значення від суми урожайностей по району, в господарстві і по агрогрупі.	

1	2	3
	4. Визначаємо бали заагровиробничими групами ґрунтів, прийнявши за 100 балів найвищий показник для кожного ґрунтового різновиду, де вміст фосфору (P_2O_5), калію (K_2O) і гумусу найвищий.	
	5. Проводимо визначення середньовагового бонітету за валовими запасами гумусу, фосфору і калію.	
	6. На планово-картографічних матеріалах показати бал за валовими запасами гумусу, фосфору і калію, на кожній агро- виробничій групі у вигляді стовпчика або кружечка, до якого записуємо числове значення балу.	
VI	Видача домашнього завдання	3 хв.
	1. Ступень М.Г. Теоретичні основи державного земельного кадастру. Підручник.	
	2. Курс лекцій.	
	3. Оформити за стандартами і здати практичну роботу	
VII	Заключна частина заняття	4 хв.
	- Викладач підводить висновки та підсумки проведеної практичної роботи і вказує на недоліки.	
	- Виставляє оцінки за роботу на уроці і відмічає кращих студентів.	
	- Назначає консультацію для студентів, що не встигають, та тих, хто потребує допомоги щодо оформлення роботи	

Активність студентів на практичних заняттях зростає за умови, що їхня діяльність здійснюється в процесі пошуку шляхів додаткового засвоєння теоретичних знань. У них формуються практичні навички і уміння в галузі вирішення прикладних завдань, побудови схем, креслень, виконання розрахунково-графічних завдань, закріплюються і вдосконалюються вже наявні уміння, розвивається здатність самостійно використовувати весь багаж знань для вдосконалення певних дій тощо.

У навчальному процесі використовують дві форми проведення практичних робіт:

- фронтальна, за якої після викладення на лекції теорії всі студенти групи виконують одночасно одну практичну роботу на однаковому обладнанні; у такому разі наявний єдиний план і однакова послідовність дій для всіх студентів групи;

- індивідуальна, за якої студенти групи, поділені на бригади, виконують різні за тематикою, змістом і планом практичні роботи. До такої форми вдаються за відсутності належної матеріальної бази для

реалізації фронтальної роботи студентів [5].

Обидві форми проведення практичних занять мають переваги і недоліки. До переваг *фронтальної форми проведення практичних занять* науковці (Б. Мокін, В. Пап'єв, О. Мокін) відносять:

- безпосередній зв'язок з вивченим навчальним матеріалом, що сприяє формуванню практичних умінь і навичок; реалізується принцип систематичності і послідовності;

- сприятливі умови роботи викладача: фронтальний інструктаж перед роботою і в процесі її виконання; підготовка навчально-матеріальної бази, контроль за перебігом роботи, перевірка її результатів, можливість обговорення результатів роботи групи на даному чи наступному занятті.

До недоліків фронтальної форми проведення практичних робіт ці вчені відносять:

- просте обладнання (придбання складного устаткування, тобто 25-30 однотипних комплексів для одноразового використання в групі є недоцільним економічно, а також створює складнощі щодо їхнього розміщення в лабораторії);

- можливість виникнення психологічного дискомфорту у студентів в разі, якщо з якихось причин перед практичним заняттям не відбулася начитування теоретичного матеріалу.

Єдиною перевагою *індивідуального практикуму* є можливість використання складного сучасного обладнання, яке ВНЗ I-II рівнів акредитації має в декількох, частіше в одному, екземплярах. Основним недоліком є те, що деякі практичні роботи студенти повинні виконувати тоді, коли їм з тематики цих робіт ще не було подано теоретичного матеріалу і його потрібно вивчити самостійно.

Висновки. Отже, фронтальну форму проведення практичного заняття можна використовувати для робіт ознайомчого чи пізнавального характеру, а для більш складних практичних робіт, які потребують значних витрат часу і використання дорогого обладнання, доцільно проводити практичні роботи у формі індивідуального практикуму циклічного характеру, за якого студенти працюють на одному і тому ж обладнанні бригадами за графіком, що дає змогу виконати усі заплановані роботи, передбачені навчальною програмою.

Список використаних джерел:

1. Кузьмінський А. і. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. – К.: Знання, 2005.
2. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі: Навч. посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2007.
3. Пальчевський С. С. Педагогіка: Навчальний посібник. - К.: Каравела, 2007.
4. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / З. Н. Курлянд. Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін.; за ред. З. Н. Курлянд. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К.: Знання, 2005.
5. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі:

Навчальний посібник. - К.: Вища шк., 2005. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. – К.: "Академвидав", 2006.

В статті раскрыта методика проведення практичних занять по дисципліні «Земельний кадастр» на прикладі ВП НУБіП України «Боярський коледж екології і природних ресурсів».

Практическое занятие, методика проведения, индивидуальный подход, фронтальный опрос

In this article we will discuss the methods of conducting workshops on the subject "Land Registry" for example SUNUBiP Ukraine "Boyarsky College of Ecology and Natural Resources."

Practical lessons, and conducting, individual approach, frontal poll

УДК 378.4:63:316.77

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО АГРАРНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

**В.С. Лукач, кандидат педагогічних наук, доцент,
Р.Б. Петрух, аспірант НУБіП України**

Висвітлено актуальність проблеми підготовки компетентних викладачів-аграрників, указані основні напрями, визначено принципи, що забезпечують спрямованість процесу вдосконалення професійно-педагогічної діяльності; запропоновано модель формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів вищого аграрного навчального закладу.

Модель, моделювання, методологічний підхід, методологічний принцип.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В Україні в контексті пошуків відповідей на виклики сучасності та зважаючи на спільні з європейськими країнами закони розвитку, надзвичайно актуальною проблемою в освітянському просторі стає підготовка викладачів нового типу. Це, у свою чергу, вимагає наукового переосмислення професійних цінностей та формування компетентностей викладача, пошуку ефективних форм процесу підготовки педагогічних кадрів у період навчання у вищому навчальному закладі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема підготовки викладачів вищої школи є актуальною на сучасному етапі, різні її аспекти досліджуються в працях багатьох науковців (В. Беспалько,